

הלכות הדרף היומי

מסכת חולין

תוכן עניינים

- א. וברגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן ... יש לו עכשיו ועתיד להשירן בשעה שעולה מן המים כגון ... ה"ז מותר 1.....
- ב. כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר ... יש לו סנפיר ואין לו קשקשת דג טמא 2.....
- ג. דקשקשת לבושה הוא דכתיב ושריון קשקשים הוא לבוש 3.....
- ד. ולמה שנאן לעבור עליו בעשה ולא תעשה 5.....
- ה. תאכלו מכל אשר במים היכן התיר בכלים ... בימים ובנחלים ... הא בכלים אף על גב דלית ליה אכול 5.....

דף סו.

א. וברגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן ... יש לו עכשיו ועתיד להשירן בשעה שעולה מן המים כגון ... ה"ז מותר

כבר התבאר לעיל דף נט: שדג אפילו¹ שאין לו עכשיו סנפיר וקשקשת ועתיד לגדל לאחר זמן כשיגדיל מותר². אבל אין ליקח מהעכו"ם דגים קטנים שעתידין לגדל סנפיר וכו' לאחר זמן כיון שמתערבים בהם דגים קטנים טמאים הדומים להם וא"א להפרידם אבל אם יש להם קשקשת מותר כיון שיכול להבריל³.

¹ שו"ע וזנו"ב יו"ד פנ א

² כתבו ראשונים שאין להתיר את העתיד לגדל לאחר זמן אלא במוחזק בכך, וכן אין להתיר זה שמשיר אלא ביודעים ומכירים בו ומוחזק ביד דיינים שמשיר קשקשיו כשעולה מן הים דרכ"ת ס"ק ט"ז

³ שם סי' קי"ד סעי' י' ובש"ך ס"ק ט"ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת חולין

וכן אם⁴ יש לו קשקשים או סנפירים⁵ בשעה שהוא במים, וכשעולה מן המים הם נושרים⁶ הרי זה מותר.

דגים שאין⁷ להם קשקשים שבקצת מקומות הורגלו בו לאסור ובקצת מקומות נוהגים בו היתר שמקובלים שם שמשירן במים אסור⁸ לאכול במקום האסור על סמך מקום שנוהגים בו היתר אבל בדג שיש לו קשקשים מותר.

כתבו אחרונים⁹ שמנהג פשוט לאכול דג ידוע שאין לו קשקשת, מפני שבשעה שעולה מן המים מתנועעות קשקותיו מחמת כעסו ומשירן במים. וכן כתבו אחרונים שמנהג פשוט לאכול כמה מיני דגים הבאים לפנינו בלי קשקשים, כשניכר בעורם מקום הקשקשים, שבכל עורם נראו שקיעות כמידת הקשקשים, שודאי היו להם קשקות ונשרו בעלותם מן המים.

דף סו:

ב. כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר ... יש לו סנפיר ואין לו קשקשת דג טמא

⁴ שו"ע ונו"כ שם פ"ג סעי' א'

⁵ בסנפיר נחלקו אחרונים אם אף בהם יתכן שמשיר כשעולה מן המים, או שמכיון שדבק בגופו ואינו נקלף אינו יכול להשירו בשום זמן ודעת רוב האחרונים להתיר בזה [דרכ"ת ס"ק י"ח]

⁶ כגון אקונס ואפונס כספתיאס ואכספמיאס ואמזנס בנמ' שם, ועי' הגי' בתוספתא, וכן בערוך השלם, שמתרגם: אמזנס THUNFISCH בגרמנית, ברומית THYNNUS, ושם על השאר השערה שהם מיני THUNFISCH, ועי' רש"י שבת ל"ט א קולית האספנין: שקוריין מונינא, ובתוספתא חולין: דקוליים במקום אקונס.

⁷ פ"ת שם ס"ק א' בשם הנוב"י

⁸ דכיון שאין קשקשים לפנינו אפשר שיהיו מינים טמאים דומים לאלו ולכן נהגו באותן מקומות בו איסור אבל בדג שיש לו קשקשים לא שייך לומר שנהגו איסור מפני דג טמא דומה לו דא"כ דומה לו אם אין לו קשקשים ואין לחוש שמא יש דג טמא הדומה לו שיש לו קשקשים רק שאין נקלפים מן העור כלל דוהו דבר שאינו שכיח כלל ולא חיישינן לזה רק אמרינן שנהגו בו איסור מקדם שלא היו יודעים שקשקשיו נקלפים [שם]

⁹ פמ"ג ס"ק ב' דרכ"ת ס"ק י"ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת חולין

עוד התבאר שם שכל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר¹⁰, ויש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת והוא דג טמא. לפיכך מצא¹¹ חתיכת דג שיש לו קשקשת, אין צריך לחזור אחר סנפיר ואפי' רואה שאין בחתיכה סנפיר מותר. מצא לו סנפיר, לא יאכלנו עד שידע שיש לו קשקשת.

דג שבא לפנינו בלי סנפיר וקשקשת ומסופקים בו אם היו לו סימני טהרה והשירים, אם אין זנבו סדוק אסור באכילה¹² אבל אם בא לפנינו בסנפיר וקשקשת, אפילו אין זנבו סדוק מותר באכילה, שבמקום סימני טהרה של תורה אין סימן הזנב כלום

דג טהור¹³ שידוע בבירור וניכר בטביעת עין שהוא דג טהור אין צריך לבדוק הסימני טהורה שלו אבל אם אין ברור לאין כל סימני הטהרה שלו או שלא נתגדל במים תמיד אין לאוכלו אלא ע"פ הוראת גדולי הוראה בכל מקום שהם.

ג. דקשקשת לבושא הוא דכתיב ושריון קשקשים הוא לבוש

עוד התבאר לעיל שם שסנפיר הוא שהדג פורח בו, היינו ששט בו על פני המים והם ככנפים שבצידי הדג¹⁴ קשקשת הן הקליפות הקבועות¹⁵ בו ודבוקות בכל גופו ועגולות כגלדת הצפורן¹⁶, והן מלבושי הדג, שלבוש בהן, כמו שכתוב: (שמואל א' יז פסוק ה) ושריון קשקשים הוא לבוש.

¹⁰ ולדעת הכרתי ס"ק ב' זהו דוקא בחתיכת דג שא"א לברר אם היה סנפיר תלוי שהיה דרוב שיש להם קשקשת יש סנפיר אבל אם רואה דג שלם בלא סנפיר אסור דללא תלוי מן הסתם שנשר כיון שיש מיעוט שאין להם סנפיר ועיין הכתב והקבלה ויקרא שם אבל רוב האחרונים חלקו עליו בזה דלא כתבה תורה סנפיר אלא להגדיל תורה ולהאדיר

¹¹ שו"ע ונו"כ שם ג

¹² שאע"ג שאינו סימן ודאי להקל לסמוך עליו וגם אינו סימן להחמיר נגד סנפיר וקשקשת אבל בכה"ג הוזהר קצת סימן בדרכי תשובה ס"ק לו

¹³ דרכ"ת ס"ק א'

¹⁴ רש"י נדה נ"א ב' ד"ה קשקשת

¹⁵ ונקראים קבועים לא מפני שהם קבועים בגופם ממש ודבוקים בעור הדג, אלא מפני שאינם נדים ממנו ולא מזדעזעים בו כסנפיר, שהסנפירים יכול לכשכשם והקשקשים אינם זזים מאליהם אלא בידים.

¹⁶ רמב"ן עה"ת שם וז"ל "סנפיר וקשקשת סנפירים אלו השט בהם קשקשת, אלו הקבועים בו לשון רש"י וכן הוא בגמרא במסכת חולין (נט) אבל לא תבין מלשונם שהן קבועים בגופן ממש ודבוקים בעור הדג, אבל קראום "קבועים" שאינן נדין ממנו ולא מזדעזעין בו כסנפיר והם הקליפין העגולים שגלדן דומה לצפורן, שהם נפשטין מעור הדג ביד או בסכין, אבל כל שהוא קבוע ודבוק בעור הדג ואינו נפרד מן העור כלל אינו קשקשת, ובעליו אסור הוא ולכך אמרו בגמרא (שם סו:) קשקשת לבושא הוא, ולשון תוספתא (חולין פ"ג ה"ט) אלו הן הקשקשים שמלובש בהן, וסנפירים ששט בהן; ומעם הסנפיר והקשקשת, כי בעליהן שוכנים לעולם בעליון

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת חולין

לפיכך אין הקשקשת סימן טהרה אלא אם היא נפשטת מן העור כלבוש, היינו שנקלפת מעור הדג ביד או בכלי, וישאר עדיין העור תחתיו בשלימות¹⁷ אבל אם היא קבועה ודבוקה בעור הדג ואי אפשר לקלפה מעור הדג, אלא אם כן ינטל גם מעור הדג עצמו¹⁸ אינה קשקשת, ואסור, שאינה אלא גוף העור

דג הבא¹⁹ בפנינו ומוחזק כטהור ויש לו קשקשים א"צ לבדוק אם קשקשיו נקלפים אבל אם אינו מוחזק כטהור אע"ג שבא בפנינו אם קשקשים צריך לבדוק אם הם נקלפים דכל מה שאפשר לברורי מבררין.

קשקשים שאינם נקלפים ביד או בכלי, אבל אחר שריית הדג במים רותחים או במי אפר הם נקלפים, יש סוברים²⁰ כל שנקלפים על ידי איזו תחבולה שהיא, הרי זה סימן טהרה של קשקשת, שסוף סוף זה מורה שאינו אלא לבוש ומותרים באכילה²¹. וי"א²² שאין להתיר על ידי זה שנקלפים ברותחים או במי אפר²³, וספק דאורייתא לחומרא ולהכי אין להתירו בלי הסכמת גדולי הדורות²⁴.

המים ובצלוליהן ויקבלו גידול באויר הנכנס שם, ולכן יש בהם קצת חום דוחה מהם שפעת הליחות כאשר יעשה הצמר והשער וגם הצפרניים באדם ובבהמה, ושאין לו סנפיר וקשקשת ישכון לעולם בתחתיות המים ובעבוריהם ולרוב הלחות ואפיסת החום לא ידחה מהם דבר, ועל כן הם בעלי לחה קרה דבקה קרובה להמית, והיא ממיתה בקצת המימות כאגמים המעופשים:

¹⁷ דרכ"ת ס"ק י"א שאם נקלף גם העור מוכיח שאינו קשקשים אלא עור הדג הוא

¹⁸ נובי"ת יו"ד סי' ל' ערוה"ש סעי' י"ג

¹⁹ פ"ת ס"ק א'

²⁰ שו"ת נו"ב מהדו"ת יו"ד סי' כ"ה, ושם בסי' כ"ט ול' בארוכה מבנו הגר"ש. אהל מועד בשם רמב"ן ור"ת, הביאו הפר"ח ס"ק כ"ו והנו"ב שם סי' ל' כראיה לדרביו, שו"ת תשובה מאהבה ח"ג סי' שכ"ט.

²¹ ולכן הדג הנקרא "אשטוריאן", ונקרא בצרפתית: ESTURGEON, ובגרמנית: STOR. עי' שו"ת מלמד להועיל יו"ד סי' כא. ובאנגלית: STURGEON, עי' סי' שמושה של תורה, פלדמן, לונדון תשי"א שקשקשותיו לא היו נקלפות, ובא לפני הראשונים, ונתנוהו במים רותחים ונשרו ממנו הקשקשים, התיירוהו באכילה. ולפיכך גם הדג הנקרא "שטירל" ונקרא STELET, עי' מלמד להועיל שם ושמושה של תורה שם.

הואיל וקשקשיו נקלפים אחר שרייתם במי אפר מותר באכילה

²² שו"ת כת"ס יו"ד סי' מ"ה, עי"ש בארוכה. וכ"כ בדרכי תשובה ס"ק י"ב בשם עוד אחרונים לאסור, ועי"ש בשם ישועות יעקב לחלק בין אם נשאר אחר הקליפה על ידי רותחים העור שתחת הקשקשים שלם שיש להתיר ובין אם אחר הקליפה ברותחים וכיוצא העור נקלף ביחד עם הקשקשים שיש לאסור שמוכה שאין זה לבוש אלא העור עצמו אבל יש אוסרים אף בכזה"ג

²³ ואותו דג "אשטוריאן" שהתירו ראשונים, הרי זה מפני שעל ידי הרותחים נשרו הקשקשים מאליהן, ולא שהוצרכו אה"כ לקלוף. ויש אוסרים גם ה"אשטוריאן" אהל. מועד שם, ומלשונו שם משמע שאינם חולקים על בדיקת הרמב"ן, אלא שאסרו מפני שלא עמדו על בדיקתו. ועי' פחד יצחק ע' דגים וסימנם שבקרימונה נהגו לאסור מפני שיש ממנו ב' מינים א' אסור שאינו משיר קשקשיו וא' מותר וקשה להבחין ביניהם

²⁴ מעדני השלחן ס"ק י'

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת חולין

קשקשת הנקלפת ביד, אבל אינה עגולה כגלדת הצפורן, כאותו דג הנקרא "שאטריא",
שצורת קשקשותיו היא כמו קנה וחדה כמחט, ובולטת הרבה מעור הדג, נסתפק בה
אחרונים²⁵ אם תורת קשקשים עליה

קשקשת²⁶ שאמרו אפילו כל שהוא, שקשקשת סתם נאמרה בתורה, ומשמעו אפילו
כל שהוא, ואפילו קטנה כל כך עד שאין העין שולטת לראותה אלא נגד השמש²⁷.
וכן מיני דגים שקשקשיהם דקים מאד ואינם ניכרים²⁸, ואם כרכום בבגד או נתנום בכלי
מלא מים²⁹ נמצאו בהם קשקשים, מותרים, ויבדוק בבגד לבן אם הקשקשים שחורים
ובבגד שחור אם הקשקשים לבנים³⁰ ³¹ודווקא במצאו כמה קשקשים אבל מצא רק
קשקשת אחת לכו"ע הכא אינו מועיל³².

ד. ולמה שנאזן לעבור עליו בעשה ולא תעשה

האוכל בזית³³ מרג טמא לוקה שנאמר (ויקרא יא פסוק י יא) וְכֹל אֲשֶׁר אֵין
לוֹ סַנְפִיר וְקַשְׁקֶשֶׁת וְגו'. וְשֶׁקֶץ יְהִי לָכֶם מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ, ועבר על עשה
שנאמר (דברים יד פסוק ט) כֹּל אֲשֶׁר לוֹ סַנְפִיר וְקַשְׁקֶשֶׁת תֹּאכְלוּ. וְכֹל אֲשֶׁר
אֵין לוֹ סַנְפִיר וְקַשְׁקֶשֶׁת לֹא תֹאכְלוּ טָמֵא הוּא לָכֶם.

ה. תאכלו מכל אשר במים היכן התיר בכלים ... בימים ובנחלים ... הא בכלים אף על גב דלית ליה אכול

²⁵ עיי' שו"ת צמח צדק החדשות יו"ד סי' סא, עיי"ש בארוכה ולא הכריע דבר ברור. ועיי' ערוך השלחן סי' פג
סכ"ד שבדור שלפניו היתה מחלוקת גדולי הדור בדג "סעטרינא", ואולי זה הוא אותו "שאטריא".

²⁶ סעי' ב' [ובש"ך וט"ז שם]

²⁷ ע"ז לט א נקמיה להדי יומא כו' ורש"י; ש"ך ס"ק ב. הכ"א כלל ל"ו ועיי' תפא"י למשניות ע"ז פ"ב מ"ו שאם אין
הקשקשים ניכרים אלא עיי' זכוכית מגדלת אינם מועילים. דקשקשת בעיי' כעין לבוש כנ"ל וזה ודאי אינו לבוש
דרכ"ת ס"ק כ"א

²⁸ וכל שבדק דדג אחד ומצא א"צ לבדוק שאר דגים מאותו המין דעיי' בדיקה זו ניכר דכל המין דג כשר הוא
[דרכ"ת ס"ק כ"ו]

²⁹ ועיי"ל סעי' ד' וא"כ לחולקים על הנוב"י הכא ע"כ איירי במים זכים ללא אפר ולא רותחים

³⁰ דרכ"ת ס"ק כ"ב

³¹ ואין חוששים שמא היו הקשקשים כבר בבגד או במים מדגים אחרים, ולרוב דקותם לא היו ניכרים, כמו
שלא היו ניכרים בדג, שיותר קרוב לומר שבדג היו

³² דחיישי שנדבק ממקום אחר [דרכ"ת ס"ק כ"ה]

³³ רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ב הלכה ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת חולין

האוכל כזית³⁴ משרץ המים לוקה מן התורה שנאמר (ויקרא שם פסוק מג) אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השרץ ולא תטמאו בהם וגו' הרי כלל בלאו זה שרץ הארץ ושרץ העוף ושרץ המים אי זהו שרץ המים אלו הבריות הקטנות כמו התולעים והעלוקה שבמים³⁵ והבריות הגדולות ביתר שהן חיות הים³⁶ כללו של דבר כל שאינו בצורת הדגים לא דג טמא ולא דג טהור כגון כלב המים והדלפון והצפרדע וכיוצא בהן.

השרצים הגדלים³⁷ בבורות של מים מכונסין, שאינו דומה כלל לימים ונחלים שהרי אינן נובעין וגם אינן מושכין, וכן בבריכות גדולות שאין להם מוצא ומובא³⁸ כל זמן שלא פירשו חוץ לבור³⁹ לא מקרי שרץ כלל. ומכל שכן אותן שרצים שדרכן ליגדל במים או שאר משקין שבכלים שכל זמן שלא פירשו⁴⁰ לאחורי הכלי, לא מקרי שרץ כלל⁴¹.

אבל אם פירשו⁴² לאחורי הכלי או פירשו לאויר בחוץ או לשפת הכלי או מן הבור ולחוץ או לשפתו, אסורין על כל פנים משום שרץ הארץ⁴³.

³⁴ רמב"ם מאכלות אסורות פ"ב ה"ב

³⁵ וכן ה"ה בשאר משקים עיין דרכי תשובה סי' פד ס"ק ג

³⁶ עיין בערוה"ש יו"ד ריש סי' פג שהאריך שם בדעת הרמב"ם ושיש חולקים עליו וס"ל דכל בריות שנים אם יש להם סנפיר וקשקשת מותרים באכילה אפילו אם אינם בצורת דג ואפילו יש להם רגלים ודעת הרמב"ם שכל שאינו בצורת דג אפילו יש לו סנפיר וקשקשת הרי הוא בכלל שרץ המים ואכמ"ל

³⁷ חכמת אדם כלל לח סעי' ב בן איש חי שנה שניה פרשת נשא אות ב

³⁸ ואם יש צינור המושך מים ממעיין לתוך הבריכה ויש לחוש שהתולעים באים מן המעיין אסורים אבל אם לא הוחזק כלל הבריכה כתולעים אין צריך לחוש (דרכי תשובה שם ס"ק ה בשם ספר ויקרא יהושע)

³⁹ אם נפרץ הבור או שעלו המים למעלה מדופני הבור באופן שנהיו המים זוחלים על גבי הקרקע אסורים התולעים (ספר דברי יוסף סי' קלד)

⁴⁰ ועיין ל"ת קעה ששרץ העוף הנמצא במים אסור ולפיכך יתושים וכיו"ב שנמצאו במים אסורים בשתיה ועיין בערוה"ש יו"ד פד סעי' כב

⁴¹ וכך קבלו חז"ל מדרכיב כל אשר יש לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אותם תאכלו וכונת הכתוב דדוקא בימים ובנחלים הוא דבעינן סנפיר וקשקשת אבל אלו הגדלים בבורות ובכלים אפילו אין להם סנפיר וקשקשת מותרים ואפילו פירשו מן המים לדופן הבור מבפנים או לדופן הכלי מבפנים מותרין דכיון דמצינו דהתיר הכתוב אותן ובודאי דרכן של שרצים לפרוש לדופן הבור והכלי והוי כאילו ידענו בודאי שפירשו ואפילו הכי התיר הכתוב (חכמת אדם שם)

⁴² חכמת אדם שם ערוך השולחן יו"ד סי' פד סעי' כא

⁴³ שהרי תיכף כשפירשו מן מקום גדילתן נקראו שרץ הארץ על כל פנים ואף על גב דיש לומר דכיון דהתירה תורה בימים בסנפיר וקשקשת ובבורות וכלים אפילו באין לו ואם כן יש לומר כשם שבסנפיר וקשקשת מותר אפילו פירשו לגמרי הוא הדין בכלים ובבורות דאפילו אין לו סנפיר מותר ואפילו פירש לגמרי אמנם קבלו חז"ל

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת חולין

ולפיכך כל עיר⁴⁴ שבה התולעים מצויים במים שבבורות⁴⁵, הן הנובעין הן המכונסים, אסור לקנות פת מפלטר גוי בעיר זו, כי הגוי לש העיסה בלא סינון, שגם באותם שאין נובעים יש לחוש שפרשו כנזכר, וכן נמי אין לשתות שם משקה הקהו"א (קפה) של הגויים מטעם האמור.

שרצים הגדלין⁴⁶ בחריצין⁴⁷ המושכין אלא שאינם נובעין כיון שדומין בצד אחד לימים ונחלים מאחר שהן מושכין ולכן יש אוסרין⁴⁸ וכן הלכה, ויש מתירין כיון שאינן נובעין.

אף על גב⁴⁹ שהתולעים שבכלים ושבבור כל זמן שלא פירשו מותרים מן התורה מכל מקום מדרבנן אסור לאכלן בפני עצמן, אפילו אם יכניס ראשו לבור או לכלי ויבלעו בפיו אסור משום בל תשקצו או משום מראית עין, אבל לשתותם עם המשקין אפילו אם כבר פירשו לדופן הבור והכלי וחזרו ונפלו לתוך המשקה מותר ולפיכך מותר לשתות ולשתות מן הבור והכלי ואינו חושש אף אם יבלע השרצים שבהם ואפילו בל תשקצו ליכא אם אינו נמאס בעיניו⁵⁰ כיון שאינו בעין בפני עצמן.

אבל אסור⁵¹ לשאוב בכלי מן הבור או בידו דכיון דשכיח שפורשים בדופני הכלי מבפנים וכיון שתחלת גדילתן היה בבור מקרי פירש ואף על גב דלא ידעינן אם פירש אסור שמא פירש⁵².

מדכתיב בפרשת שריץ המים ואת נבלתם תשקצו לרבות יבחושין שסננן דכיון שסננן הרי כבר פירשו ואסורים מן התורה (הכמת אדם שם)

⁴⁴ בן איש חי שנה שניה פרשת נשא אות ב

⁴⁵ עיין שו"ת האלף לך שלמה יו"ד סי' קמו וז"ל "בנדון התולעים הקטנים שבמים הנה אין בידי להמציא תורה חדשה ואין בידי רק לייעץ להמם המים תחלה כדין החומץ וע"י החימום ימותו התולעים ואח"כ יסנן אותם ואז לא יפרשו דרך המסננת ומותרים אח"כ בשתיה לכל צרכיהם ובלי חימום אין בידי להתיר".

⁴⁶ שו"ע יו"ד סי' פד סעי' ב וש"ך ס"ק ח

⁴⁷ עיין בש"ך שם ס"ק ב "בור עגול, שיח ארוכה וקצרה, מערה מרובעת ומכוסה בקירווי ויש לה פה, חריצים רחבים ומרובעים כמערה ואינם מקורים, נעיצים קצרים מלמטה ורחבים מלמעלה. ונראה דכאן לענין שרצים לא נפקא לן מידי בהא אלא דאסורא דחריצים הוא שהן מושכים כמו שכתבו הטור והמחבר בסעיף ב' כלומר שהמים שבהם יש להם מוצא ובא משא"כ בבורות".

⁴⁸ דעת הרמב"ם והמתירין הוא דעת הטור

⁴⁹ שם סעי' ג

⁵⁰ ומיהו אם באמת מאיסי ליה אפילו שבולען עם המשקה יש בזה איסור בל תשקצו (בן איש חי שם אות ג ערוה"ש יו"ד סי' פד סעי' ב)

⁵¹ שם

⁵² ועיין בדרכי תשובה שם ס"ק יג שאפילו אם ידוע שלא פירשו מהבור לדופן הכלי אלא קודם פירשו בתוך המים מהבור לתוך הכלי חשיב פירשו כיון שאין הכלי מקום גידולם ולא שייך למימר היינו רבותיהו כיון שעצם הפרישה מהבור לכלי אוסרם שמעיקרא בור והשתא כלי ועיי"ש ס"ק מו שאפילו ביד אסור לשאוב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת חולין

ודוקא מן הבור⁵³ אבל מים שבכלי שנתגדל בהם תולעים מותר כמו שיבואר להלן דף סז. בעזיה"ת.

דג שיש לו קשקשים, שאילו היה נמצא במים היה טהור, כשנמצא בארץ בשעה שחורשים בלחות תלם המחרישה אע"ג שעיקר גידולו במים אסור⁵⁴ משום שרץ הארץ, ולוקה עליו האוכלו וי"א⁵⁵ שלוקה גם משום דג טמא.

ולכן בארות⁵⁶ המים והנהרות שמוחזק שיש בהם תולעים אסור לשתותן בלא סינון⁵⁷ ואפילו בדיעבד אם בישל באותן המים בלא סינון אסור⁵⁸.

אמנם דעת המ"ז ס"ק ה שאסור לשאוב בכלי הוא משום שמא יפרשו על הכלי מבחוץ או על שפת הכלי וא"כ לפ"ו אסור לשאוב מכלי לכלי כיון שמשקע הכלי השני בראשון ויפרוש מבחוץ וכל מה שמותאר הוא לערות מכלי לכלי אמנם לשתות בכף מן הכלי מותר שהרי תוחבה במהירות והעין רואה והחוש מעיד שאין לשרץ פנאי לפרוש על אחורי הכף (ערוה"ש שם סעי' כד)

שם⁵³

⁵⁴ ועיין דרכ"ת ס"ק ז' גבי דג שנמצא במים בשפת הנהר בחודשי הקיץ שהנהר מתייבש ומתמעט אם גם הוא בכלל זה והעיקר שאינו אסור מדינא אבל יש אנשי מעשה שנמנעים לאוכלו באותם חודשים

⁵⁵ רמב"ן מכות ט"ז ב'

⁵⁶ שם סעי' ה

⁵⁷ מיהו פה עירנו כגדאד שמביאין המים מנהר חדקל, אין מצוי תולעים במים שבנהר כלל ועיקר, ורק אחר שמניחין המים בחבית בבית יתהווה בהם תולעים אלו שקורין בערבי על"ק, ועם כל זה נוהגין פה עירנו, לסנן המים שבחבית אם ימצא בהם על"ק, מכמה טעמים, האחד דמאיסי להו אף על פי שהם באים בפה עם המים, וכיון דמאיסי להו איכא איסור בל תשקצו, והשני חוששין שמא יניחו מאלו המים בתוך כלי שאינו עמוק, דאז אפשר שיפרוש זה העל"ק על שפת הכלי ויחזור לתוך המים, ובוה נאסר מן הדין משום דפירש על שפת הכלי מבחוץ, והשלישי שמא ישאר תולע אחד מזה העל"ק דבוק בכלי שהניחו בו המים, גם אחר שנשפך המים ממנו, ואם יתנו באותו הכלי תבשיל, יתערב התולע ההוא עם התבשיל, ואתי למיכליה בעיניה לבדו, ומאחר שטעמים אלו של המנהג חוקים הם, לכך כל אדם צריך להזהר כשימצא על"ק בתוך חבית של מים כאמור לעיל, שצריך לסננו ולא ישתה בלי סינון: (בן איש חי שם אות ג)

⁵⁸ דאף על גב דבודאי יש ששים ואם כן בטל מן התורה רק מדרבנן דהוי בריה לא בטל לא אמרינן שמא נימוח כיון דאתחזק איסורא לא אמרינן ספק דרבנן לקולא אבל אם אינו מוחזק בתולעים או שיש ספק ואפשר שהתליעו בכלי יש להתיר בדיעבד דהוי ספק ספיקא: (חכמת אדם שם) בכלל החצירות של פה עירנו כגדאד יכוננה עליון אמון, מצוי באר מים חיים שהם מים נובעין, וברובם מצוי תולעים אלו שקורין על"ק, ואלו אסורים משום שרץ המים, ואף על פי שלא פירשו כיון דהם נובעין, וכל בעלי בתים דרכן להדיח הבשר וכל כלי אכילה באלו המים, על כן צריכין ליזהר לסנן אותם תחלה, שאם לא יסננו המים אז נדבק התולע בבשר ובכלים, ואתו למיכליה בעיניה, וידוע הוא דבריה לא בטלה אפילו באלף, ואם כן תולעים אלו אין בטלים בתבשיל: (בן איש חי שם אות ד)

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL1l7K9ciPjB873YPB8kBu>

